

Voedselprijzenmonitor van start

De voedselprijzenmonitor verschaft inzicht in de ontwikkeling van prijzen door de voedselproductieketen heen; dit wil zeggen op het niveau van het primaire agrarische bedrijf, de verwerking en de consument. De volgende ketens worden onderscheiden: tarweproducten, aardappelproducten, zuivel, eieren, pluimveevlees, varkensvlees en rundvlees. Voor groente en fruit worden voornamelijk alleen consumentenprijzen weergegeven.

Prijsindices

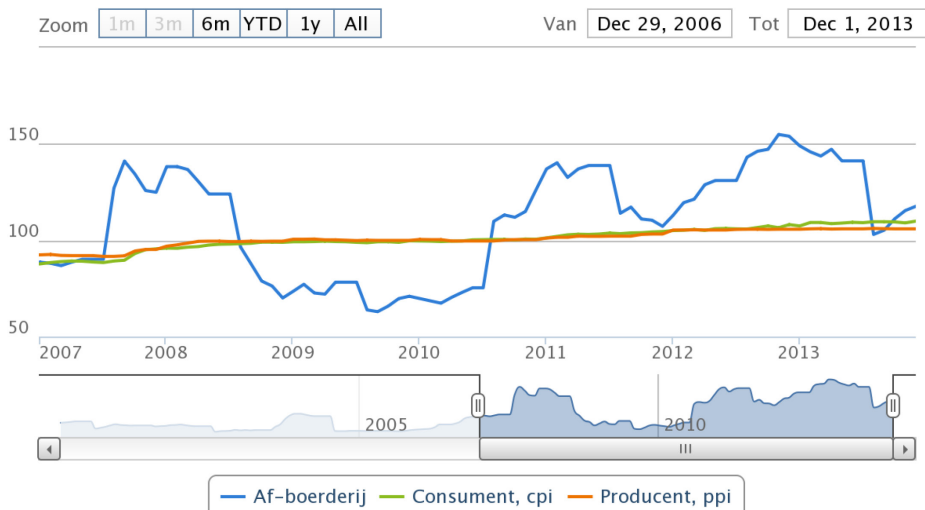
De informatie is gebaseerd op de prijsindices van agrarische grondstoffen die het LEI Wageningen UR vastlegt en de producentenprijsindices (PPI) en consumentenprijsindices (CPI) die het CBS berekent. Samen geven ze een transparant beeld van de prijsontwikkelingen. De huidige prijsinformatie loopt tot en met december 2013. De monitor wordt maandelijks bijgewerkt en tweemaandelijks van een toelichting voorzien.

De informatie is bestemd voor een brede doelgroep: politiek, beleid, bedrijfsleven, media, belangenbehartiging en onderwijs. De resultaten zijn te vinden op de onlangs gelanceerde website www.agrimatie.nl.

Achtergrond

Naar aanleiding van de verkenning van kosten en effecten van voedselprijzenmonitoring, heeft de Tweede Kamer meer inzicht gevraagd in de ontwikkeling van prijzen in de voedselketen. Omdat het aanvullend verzamelen van prijsinformatie hoge kosten en administratieve lasten voor het bedrijfsleven met zich meebrengt, is ervoor gekozen om uit te gaan van beschikbare prijsinformatie. Het resultaat is een 'light' versie van een prijzenobservatorium.

Prijsontwikkeling (index, 2010 = 100) per schakel in de keten
van tarwe naar brood en beschuit

Bron: LEI en CBS

Fluctuerende graanprijzen werken beperkt door in broodprijs

Prijzontwikkeling

Telersprijzen voor graan fluctueren van jaar tot jaar en zijn sterk afhankelijk van de situatie op de wereldgraanmarkt. Het seizoen begon in augustus 2013 met een prijsindex voor zachte tarwe (af-boerderij) van 103 punten (2010=100). Daarna is de prijsindex gestegen naar 118 in december, een stijging van 15 punten. Na september stegen de prijsnoteringen door een grote wereldwijde vraag naar tarwe.

De producentenprijsindex bleef vrijwel stabiel rond de 106 punten (2010=100). Producenten van brood en broodproducten dekken prijsrisico's en grondstofvoorziening af via contracten. In Nederland wordt circa 80% van de baktarwe geïmporteerd. Producenten- en consumentenprijzen vertonen een geleidelijk stijgend verloop. De consumentenprijs van brood, broodproducten en gebak steeg van augustus tot december 2013 licht van 109 naar 110 punten.

Begin 2014 stonden de tarwenoteringen onder druk, maar de berichtgeving over vorstschade (VS, Oekraïne) en wateroverlast (Verenigd Koninkrijk) heeft een prijsverhogend effect.

Achtergrond keten en prijsvorming bij brood

De prijsindex af-boerderij is gebaseerd op de prijs van zachte tarwe en spelt. Het merendeel van de 1,3 miljoen ton tarwe die jaarlijks door een kleine 10.000 Nederlandse boeren wordt geproduceerd, is zachte tarwe. Deze wordt voornamelijk verwerkt in veevoer, omdat het minder geschikt is als baktarwe. Belangrijke toeleveranciers voor de telers zijn de particuliere en coöperatieve groothandels voor zaaizaad. Zij nemen ook vaak het graan weer af. Deze afnemers van graan beschikken over regionale stortlocaties, waar het graan direct na oogst wordt ingezameld en van waaruit het getransporteerd wordt naar locaties met grotere silo's. Daar wordt het graan opgeslagen tot het wordt afgeleverd. Slechts zo'n 100.000 ton van het in Nederland geproduceerde graan (met name tarwe) wordt verwerkt door de Nederlandse maalindustrie.

De producentenprijsindex (PPI) is gebaseerd op de opbrengstprijzen van industriële bakkerijen van brood en vers banket. Zij kopen in bij de producenten van bakkerijgrondstoffen. Deze grondstoffen bestaan behalve uit meel uit ingrediënten van andere ketens: van oliën en vetten, suiker, eieren en enzymen tot en met halffabricaten (mixen) en broodverbetermiddelen. Deze producenten van bakkerijgrondstoffen betrekken meel van maalderijen, die gemiddeld genomen 80% van de tarwe importeren, voornamelijk uit Frankrijk en Duitsland. Meneba, het grootste Nederlandse bedrijf in de maalindustrie, behoort met een verwerkingscapaciteit van 1,2 miljoen ton tot de top drie in Europa. Deze onderneming heeft een marktaandeel van ongeveer 45% in de Nederlandse brood- en banketmarkt. Daarnaast kent Nederland nog twee middelgrote maalderijen en een aantal kleinere.

De consumentenprijsindex (CPI) is gebaseerd op de prijzen van brood en beschuit die bij supermarkten en bij ambachtelijke bakkers worden gekocht. Er zijn nog 2.200-2.300 ambachtelijke bakkers in Nederland, maar het aantal is dalend. Het marktaandeel van grotere industriële bakkerijen bedraagt circa 82%. Het zijn de grotere industriële bakkerijen die de supermarkten beleveren.

Afstemming tussen schakels

De graanmarkt is een wereldmarkt: de prijzen af-boerderij worden sterk bepaald door de vraag- en aanbodontwikkelingen op de mondiale markt. Vanaf 2006 zijn de graanprijzen volatiel geworden en op een gemiddeld hoger niveau komen te liggen. Dit is een gevolg van misoogsten en van een toegenomen vraag in het Verre Oosten. Overheidsmaatregelen ter bevordering van biobrandstof hebben ook een rol gespeeld bij deze stijging. Grote maalderijen en andere verwerkers contracteren een belangrijk deel van hun grondstofbehoefte via makelaars of kopen deze zelf. De graanprijs is gebaseerd op een basisprijs en een toeslag voor kwaliteit. Consumentenprijzen vertonen sinds 2000 jaarlijks een stijging, waarbij opvalt dat de stijging van consumentenprijzen groter is geweest dan die bij de industriële bakkerijen.

Dalende aardappelprijzen voor telers en consumenten

Prijzontwikkeling

De index van de af-boerderijprijzen van aardappelen is in de tweede helft van 2013 verder gedaald van 142 punten in augustus naar 116 punten in december (2010=100). Deze index is gebaseerd op zowel contractprijzen als vrije marktprijzen. De daling weerspiegelt de marktsituatie in Noordwest-Europa. Bij de overgang van het oude naar het

nieuwe seizoen was het aanbod beperkt, wat de verwerkende industrie noopte om aardappelen op de vrije markt bij te kopen. Gaande het nieuwe seizoen nam het aanbod toe. Doordat de vraag naar aardappelen achterbleef bij het aanbod, daalden de prijzen. De verwachting voor de eerste maanden van 2014 is dat telersprijzen onder druk blijven staan door het ruimen van voorraden en door een beperkte vraag.

De producentenprijsindex veranderde nauwelijks in 2013 en lag tussen de 117 en 118 punten. Deze prijsindex heeft betrekking op aardappelproducten. De verwerkers kopen grotendeels op contractbasis, waardoor ze relatief stabiele inkoop- en verkoopprijzen kunnen hanteren.

De consumentenprijsindex daalde van 120 naar 93 punten, waarmee de prijsontwikkeling op de aardappelmarkt werd gevolgd. Deze index is gebaseerd op een mix van tafelaardappelen en aardappelproducten.

Achtergrond keten en prijsvorming van aardappelen

Er zijn ruim 6.700 consumptieaardappeltelers in Nederland. Zij produceren 3,6 miljoen ton consumptieaardappelen. De geteelde rassen verschillen naar bestemming: de verwerkende industrie of de verse tafelaardappelen. Aardappelen worden direct na de oogst geleverd of op de boerderijen bewaard en op afroep geleverd.

De producentenprijsindex (PPI) is voornamelijk gebaseerd op opbrengstprijzen van verwerkers die verpakken en snijden, maar deels ook op die van fabrikanten van chips en voorgebakken frites.

In Nederland bestaan ongeveer 40 bedrijven die tafelaardappelen verwerken, de zogenaamde kleinverpakkers. Zij sorteren, wassen en verpakken rond de 0,3 miljoen ton aardappelen per jaar voor de Nederlandse markt; daarnaast wordt nog een deel geëxporteerd. Binnen de verwerkende industrie zijn er vier grotere spelers die 85% van het volume verwerken. Het zijn mondiaal opererende bedrijven, met meerdere productielocaties. Het grootste deel van hun voorgebakken producten wordt ingevroren en geëxporteerd.

De consumentenprijsindex (CPI) is gebaseerd op tafelaardappelen (en andere knollen) die vers en in koelverse vorm worden aangeboden bij supermarkten, speciaalzaken en op markten. Van de tafelaardappelen wordt ongeveer 80% via de supermarkten aangeboden. Voor koelverse producten is het aandeel bij supermarkten nog hoger, namelijk 95%.

Afstemming tussen schakels

Aardappeltelers verkopen hun product op contractbasis of via de vrije markt. Prijzen in Noordwest-Europa worden bepaald door de vraag van en concurrentie tussen verwerkers en het aanbod in de productieregio Noordwest-Europa (Nederland, Frankrijk, Duitsland, België, Verenigd Koninkrijk). Om hun grondstofvoorziening zeker te stellen, bieden afnemers voorafgaand aan het teeltseizoen contracten aan. Ongeveer 75-80% van de aardappelen voor de verwerkende industrie wordt op contractbasis verhandeld. Er bestaat een grote variatie aan contractvormen. Producentenprijzen zijn aanzienlijk minder volatiel dan de af-boerderijprijzen. Alleen in 2007 was er vanwege droogte en wateroverlast een effect van de hoge af-boerderijprijzen te zien. In 2011 waren deze effecten veel minder zichtbaar.

De inkoop van supermarktketens vindt veelal plaats op basis van contracten die voor een langere periode (van maanden tot een jaar) worden overeengekomen. De prijzen van verse en koelverse producten in het winkelschap volgen in het algemeen de fluctuaties in de telersprijzen.

Zuivelprijzen op hoog niveau

Prijsontwikkeling

Sinds de EU de prijsondersteuning van zuivelproducten heeft verminderd, is de melkprijs af-boerderij sterk gaan fluctueren. Dit is te zien in de langetermijnontwikkeling van de prijsindex af-boerderij vanaf 2007. De ontwikkeling van de melkprijs in de EU is afhankelijk van vraag en aanbod in andere landen en dicht bij de ontwikkeling van de wereldmarkt gekomen. De uitbreiding en afschaffing van het melkquotum in 2015 leidt ertoe dat melkveehouders in Nederland hun productiecapaciteit uitbreiden.

De langetermijnontwikkeling van de producentenprijsindex voor melkproducten en de consumentenprijsindex zijn in lijn met de ontwikkeling van de prijsindex af-boerderij. Op korte termijn werkt het seizoengebonden prijspatroon van rauwe melk zwak door in de producentenprijsindex. De consumentenprijsindex vertoont op korte termijn nog minder fluctuaties.

De prijsindex af-boerderij is in november 2013 naar een recordhoogte van bijna 143 punten gegaan (2010=100). De garantieprijzen voor rauwe melk van FrieslandCampina zijn in 2013 flink gestegen. De prijsstijgingen zijn gedreven door verdere prijsstijgingen van kaas, boter en melkpoeder en de achterblijvende melkproductie in de wereld. In

december 2013 lag de producentenprijsindex net boven 120 punten, bijna 10 procentpunten hoger dan in december 2012.

De gemiddelde consumentenprijsindex kwam in december 2013 op ruim 107 punten; een kleine 3 procentpunten hoger dan in december 2012.

Achtergrond keten en prijsvorming zuivel

Het overgrote deel van de gecollecteerde melk in Nederland wordt verwerkt door coöperaties. De sector is internationaal georiënteerd; ruim 65% van de melkproductie wordt in verschillende zuivelproducten geëxporteerd. De melkprijs af-boerderij kent een seizoenpatroon.

Er zijn in Nederland nog ruim 18.000 melkveebedrijven die circa 12 miljard kg melk produceren. Nagenoeg alle melk wordt afgeleverd aan de zuivelindustrie; een klein deel wordt achtergehouden op boerderijen en daar verwerkt (ongeveer 200 miljoen kg). Ongeveer 90% van de gecollecteerde melk wordt verwerkt door coöperaties. De omvang van de productie is beperkt door de quotering in het kader van het EU-zuivelbeleid. In 2015 komen de quota te vervallen. De bijbehorende prijsondersteuning is al grotendeels vervangen door directe betalingen.

Eind 2012 telde de Nederlandse zuivelindustrie 21 ondernemingen die in totaal 51 productielocaties hebben met een capaciteit groter dan 10 miljoen kg. Meer dan de helft van de rauwe melk wordt verwerkt in kaas (56%), terwijl minder dan 10% naar consumptiemelk(producten) gaat. De waarde van de zuivelexport bedraagt € 5,9 miljard en komt overeen met 65% van de verwerkte melk. Er wordt voor € 2,4 miljard aan zuivelproducten geïmporteerd. Het totaal aan consumptieve bestedingen aan zuivel bedroeg € 4,4 miljard in 2012. De supermarkt heeft een marktaandeel van 91% in zuivelomzet van de detailhandel.

Afstemming tussen schakels

De prijs die de coöperatie aan de melkveehouder betaalt, bestaat uit een aantal componenten. In het geval van FrieslandCampina is het een garantieprijs, de jaarlijkse prestatietoeslag en de uitgifte van ledenobligaties-vast. Melkveehouders die niet aangesloten zijn bij een coöperatie leveren melk op basis van contracten met de particuliere zuivelindustrie. Er zijn seizoeneffecten te zien in de melkprijs af-boerderij: in de zomermaanden is er een groter aanbod van melk dan in de wintermaanden. Met toeslagen worden boeren aangemoedigd om in de winter te leveren. De Commissie Officiële Nederlandse Zuivelnoteringen noteert wekelijks prijzen waartegen zuivelproducten bij levering af-fabriek en aan de Nederlandse groothandel worden verhandeld. Dit gebeurt ten behoeve van het Europese landbouwbeleid. Zuivelondernemingen en supermarkten spreken in bilaterale contractonderhandelingen de voorwaarden en de prijs van leveringen af, onder eigen merk of het huismerk.

Lage prijzen eieren gevolg van overaanbod

Prijsontwikkeling

De af-boerderijprijzen van eieren zijn in de laatste maanden van 2013 iets gestegen. Traditioneel trekken de eierprijzen aan het einde van het jaar aan, maar nu was dat nauwelijks het geval. In absolute zin liggen de af-boerderijprijzen op een laag niveau. De belangrijkste oorzaak hiervan is het grote aanbod van scharreleieren in Nederland en Duitsland. Het rendement voor de leghennenhouder is matig omdat gelijktijdig met de lage opbrengstprijzen de kosten van het pluimveevoer hoog zijn.

De producentenprijsindex (PPI) volgt, met enige vertraging, de ontwikkeling in de af-boerderijprijzen. Gedurende het hele jaar zijn de prijzen gedaald. De daling is in de laatste maanden van 2013 doorgegaan.

De consumentenprijsindex (CPI) was over het hele jaar 2013 stabiel, maar is aan het eind van het jaar licht gedaald.

Achtergrond keten en prijsvorming eieren

In Nederland houden circa 600 bedrijven leghennen in verschillende houderijsystemen. Het merendeel van de hennen wordt gehouden als scharrelhen. Daarnaast worden ook hennen gehouden in kooihuisvesting, vrije uitloop en biologisch. Mengvoerfabrikanten zijn een belangrijke toeleverancier. Broederijen en de opfokkers van jonge hennen vormen belangrijke voorschakels in de eierketen.

De geproduceerde eieren worden op de boerderij verpakt of geleverd aan de 14 grotere pakstations. Deze sorteren en verpakken de eieren in consumentenverpakkingen. De Nederlandse pakstations leveren tafeleieren aan supermarkten in Nederland (circa 30% van de productie) en Duitsland (circa 30% van de productie). Een deel van de eieren (30 tot

35%) gaat naar de eiproducentenindustrie in Nederland en het buitenland. Daar worden eieren verwerkt tot vloeibaar of gedroogd ei-product. Dit ei-product wordt vervolgens weer gekocht door de levensmiddelenindustrie, waarbij fabrikanten van sauzen, pasta, en bakkerijen belangrijke afnemers zijn. De PPI is maar ten dele gebaseerd op de opbrengstprijzen van pakstations.

Bijna 90% van de tafeleieren wordt afgezet via de supermarkten. Er is geen noemenswaardige import van eieren voor de afzet via supermarkten.

Afstemming tussen schakels

De leghennenhouders maken veelal per legroonde afspraken met een pakstation. Naast kwaliteitsaspecten kan er ook een afspraak gemaakt worden over de prijs voor de eieren. Het merendeel van de leghennenhouders werkt echter met een vrije marktprijs. Dat betekent dat voor elke geleverde partij eieren de marktprijs van dat moment betaald wordt. Er is een duidelijk seizoenpatroon herkenbaar in de marktprijzen. 's Zomers zijn de eierprijzen voor de leghennenhouders in de regel lager dan in de rest van het jaar. Op detailhandelniveau zijn de prijzen vrij stabiel.

Consumentenprijs kipproducten gestegen, ondanks prijsdaling vleeskuikens

Prijsontwikkeling

De af-boerderijprijzen van vleeskuikens zijn in de laatste maanden van 2013 fors onderuitgegaan. In september is de prijsdaling ingezet. De prijsindex van vleeskuikens (af-boerderij) daalde van 120 punten in augustus naar 111 in december 2013. De prijsdaling is veroorzaakt door het grotere aanbod van vleeskuikens. Ook de prijs van verwerkte producten is de laatste maanden van 2013 gedaald. De prijzen van levende vleeskuikens en de verkoopprijzen van de producenten van kipproducten zijn sterk met elkaar verbonden. De consumentenprijs is in het hele jaar 2013 licht gestegen, met kleine schommelingen tussen de maanden. De stijging heeft zich tot de laatste maanden van het jaar voortgezet.

Achtergrond prijsvorming pluimveevlees

In Nederland worden op circa 1.000 bedrijven vleeskuikens gehouden. De vermeerderaar (producent van broedeieren), de kuikenbroederij en de mengvoerleverancier zijn belangrijke toeleveranciers. De vleeskuikens worden op een gewicht van 2 à 2,5 kg geleverd aan de slachterij.

Er zijn 15 slachterijen in Nederland. Het geslachte kuiken wordt vervolgens verder verwerkt tot consumentenproducten (kipfilet, drumstick, dijen, vleugels). Deze verdere verwerking vindt veelal plaats door een bedrijf op een andere locatie dan de slachterij. De twee grootste spelers binnen Nederland slachten en verwerken zelf. De slachterijen en verwerkers leveren het pluimveevlees op schaal aan de retailers. Ongeveer de helft van de Nederlandse productie wordt geëxporteerd. Ook wordt pluimveevlees geïmporteerd. De producentenprijsindex (PPI) is deels gebaseerd op de eindprijzen van de snijderijfase.

De hoofdmoot (90 tot 95%) van het pluimveevlees wordt gekocht in supermarkten.

Afstemming tussen schakels

De pluimveeketen is sterk geïntegreerd en slachterijen regelen dat de productie van de verschillende schakels op elkaar wordt afgestemd. Af-boerderijprijzen worden bepaald door de slachterijen en zijn afhankelijk van de internationale marktsituatie op het moment van leveren. Er is geen duidelijk seizoenpatroon in de marktprijzen, ook niet op detailhandelniveau.

Bijna alle vleeskuikenhouders hebben een jaarcontract voor het leveren van de vleeskuikens aan een slachterij. In het contract worden afspraken gemaakt over de leveringen en de kwaliteit van de kuikens, maar niet over de prijs. De inkopers van de supermarkten en de leveranciers maken afspraken met elkaar over de kwaliteit en prijs van de producten.

Consumentenprijs varkensvlees stabiel

Prijsontwikkeling

De prijsindex van vleesvarkens (af-boerderij) is eind 2013 duidelijk gedaald, van 136 punten in augustus naar minder dan 121 punten in december. Deze daling van ruim 15 procentpunten is in lijn met het gebruikelijke seizoenpatroon. De producentenprijsindex is gedaald volgens hetzelfde ritme. Dit ligt voor de hand, omdat de prijs voor de varkenshouders is afgeleid van wat de vleesindustrie kan betalen. De relatieve schommelingen in de producentenprijs zijn kleiner dan die van de prijs af-boerderij; de schommelingen in euro's per kg product zijn echter vergelijkbaar.

Anders dan de producentenprijsindex is de consumentenprijsindex eind 2013 licht gestegen: deze nam toe van 107 in oktober naar ruim 108 punten in december. Ook dit past in het normale seizoenpatroon, waarbij de prijzen in januari het laagst zijn en gedurende het jaar stijgen tot het hoogste niveau in december. Langjarig gezien ligt de consumentenprijs in december twee tot drie indexpunten hoger dan in januari en februari. De eerste maanden van 2014 zullen de consumentenprijzen van varkensvlees bij een normaal patroon enkele procentpunten lager liggen dan eind 2013.

Over heel 2013 waren de af-boerderijprijzen van vleesvarkens met een prijsindex van een kleine 125 punten relatief hoog. Hetzelfde geldt voor de producentenprijzen van de verwerkers. De verwachting is dat de af-boerderijprijs en de producentenprijs in de periode januari - maart lager zal zijn om daarna vanaf juni bij normaal patroon weer te stijgen. De grenssluiting door Rusland voor varkens en varkensvlees vanuit de EU, vanwege een uitbraak van Afrikaanse varkenspest in Litouwen, zorgt op korte termijn voor een extra prijsdaling af-boerderij. Naarmate de grenssluiting langer duurt, zal het effect op de varkensmarkt groter zijn.

Achtergrond keten en prijsvorming varkensvlees

Nederland telt bijna 2.000 gespecialiseerde vleesvarkensbedrijven in 2013. Belangrijke toeleveranciers zijn de 1.000 zeugenbedrijven die de biggen leveren. Daarnaast zijn er rond 750 gesloten varkensbedrijven die zowel biggen als vleesvarkens produceren. Verder vindt ook een deel van de productie plaats op niet-gespecialiseerde bedrijven. Van de totale productie van 18 miljoen vleesvarkens worden ongeveer 4 miljoen dieren geëxporteerd.

De producentenprijsindex (PPI) is gebaseerd op de opbrengstprijzen van producenten van vers of gekoeld varkensvlees. De vleesindustrie bestaat uit slachterijen en vleesverwerking. Er worden in Nederland ruim 14 miljoen varkens per jaar geslacht. De grootste vijf slachterijen hebben hierin een aandeel van ruim 90%. De vleesverwerking is voor een belangrijk deel gekoppeld aan de slachterijen. De vleesindustrie slacht en verwerkt de dieren tot vers vlees en vleeswaren, die voor een groot deel worden geëxporteerd. Voor de productie wordt ook varkensvlees geïmporteerd. Varkensvlees wordt vooral in de supermarkten door de consument gekocht. Supermarkten kopen niet alleen in Nederland in. Naar ruwe schatting wordt 30-40% van het volume vers vlees ingekocht in het buitenland, vooral in Duitsland. In januari kopen de consumenten meer varkensvlees, vaak aangemoedigd door acties. Verder wordt meer vlees gekocht in het barbecuseizoen en is er een piek in december waarbij de gemiddelde prijs ook hoger ligt.

Afstemming tussen schakels

De markten voor varkens en varkensvlees in Noordwest-Europa zijn nauw met elkaar verweven. De prijsvorming is vrij. De wekelijkse handelsnoteringen of opbrengstprijzen worden sterk beïnvloed door wat slachterijen in de betreffende week aan varkensvlees verwachten te kunnen afzetten en tegen welke prijs. Slachterijen geven de prijsbewegingen in de afzetmarkt door aan de varkenshouders.

In de handel tussen de slachterijen en supermarkten worden jaarcontracten gebruikt. Daarbinnen vindt per vier weken overleg plaats over reclameacties. Afhankelijk van onder andere het weer vinden dagelijks correcties plaats op de bestelde volumes.

Vooraf door de seizoeneffecten in de afzet op detailhandelniveau schommelen de handelsnoteringen. Daarbij vergeleken is de prijsontwikkeling van het pakket varkensvlees dat de consument in de supermarkt koopt opvallend vlak.

Consumentenprijs rundvlees op recordhoogte

Prijsontwikkeling

De af-boerderijprijzen van slachtrunderen zijn vanaf 2011 geleidelijk gestegen. Dit heeft te maken met een krimpende rundveestapel in Europa. Lage voorraden en een toenemende vraag uit groeiende markten, met name China, hebben een opwaartse prijsdruk op de wereldmarkt. Na een absolute piek van ruim 149 punten (2010=100) in juni 2013 is de prijsindex van slachtrunderen af-boerderij in de tweede helft van 2013 scherp gedaald naar minder dan 114 punten in november. Niettemin ligt de prijsindex nog altijd boven het meerjarig gemiddelde. De daling is gestopt in december met een notering van 118 punten.

De af-boerderijprijzen van slachtrunderen, de producentenprijzen en de consumentenprijzen volgen elkaar slechts in beperkte mate. Dit wordt mede verklaard door het relatief grote belang van de import van rundvlees voor de

consumptie in Nederland. Daarbij komt dat de inkoop van vlees slechts één van de kostencomponenten is bij de productie van vlees en vleeswaren in de verwerkende industrie.

De producentenprijsindex (PPI) van rundvlees stijgt doorgaans iets in de laatste maanden van het jaar. In december 2013 is de producentenprijsindex geëindigd op ruim 113 punten.

De consumentenprijsindex (CPI) is na een lagere notering in de zomer, gestegen naar 111 punten in december; een recordhoogte. De ontwikkeling van de consumentenprijs in 2013 past in het gebruikelijke seizoenpatroon, waarbij de gemiddelde vleesprijzen in januari het laagst liggen (aanbiedingen na de feestdagen), iets hoger in de zomermaanden (barbecue) en het hoogst in december (feestdagenmaand).

Achtergrond keten en prijsvorming rundvlees

Het Nederlandse rundvlees komt van de melkveehouderij en van de vleesstierhouderij. Ten opzichte van de melkveehouderij is de stierhouderij een bescheiden tak. De circa 30.000 bedrijven met rundvee houden in totaal 2,7 miljoen stuks melk- en fokvee en 293 duizend stuks vlees- en weidevee. Vlees- en weidevee bestaat uit jongvee voor vleesproductie (exclusief vleeskalveren), zoogkoeien en vlees- en weidekoeien.

Er zijn in Nederland negen slachterijen actief met meer dan 10.000 runderslachten per jaar. Na het slachten worden de karkassen in de uitsnijderij in kleinere delen gesneden. Het vlees gaat rechtstreeks naar de detailhandel of de groothandel en de horeca, of wordt geëxporteerd. In 2012 werd er 159 duizend ton rundvlees (gewicht met been) geproduceerd. Er werd in dat jaar veel meer vlees geïmporteerd (350 duizend ton) dan geëxporteerd (232 duizend ton). Het vlees wordt eventueel verder verwerkt door een vleesverwerkend bedrijf in vleesproducten of andere producten en daarna alsnog geleverd aan de Nederlandse verkoopkanalen of geëxporteerd. In 2012 werd er in totaal voor 345 miljoen euro aan rundvlees gekocht door de Nederlandse huishoudens bij ambachtelijke slagerijen en supermarkten. Supermarkten zijn goed voor ongeveer 75% van de consumentenbestedingen aan rundvlees (2011).

Afstemming tussen schakels

De EU is netto-importerend in rundvlees. De prijsontwikkeling van rundvlees weerspiegelt de internationale marktsituatie. In het kader van het EU-landbouwmarkt- en prijsbeleid is rundvlees jarenlang een beschermd product geweest, waarbij de overheid de prijs ondersteunde. Door een reeks hervormingen is de markt geliberaliseerd.

De handel in runderen gebeurt rechtstreeks of met tussenkomst van handelaren en commissionairs. De prijs komt veelal door onderhandelingen in een één-op-één contact tot stand. Hierdoor is de prijsvorming minder transparant voor andere veehouders. Fysieke veemarkten speelden in het verleden een belangrijke rol bij het bij elkaar brengen van vraag en aanbod. Door de maatregelen om verspreiding van veeziektes te voorkomen zijn de meeste veemarkten aan het begin van deze eeuw gesloten. Met de opkomst van het internet zijn virtuele veemarkten ontstaan, die het beter mogelijk maken om de prijsontwikkelingen te volgen.

Supermarkten maken raamcontracten met leveranciers van rundvlees over de prijs en andere voorwaarden, bij voorbeeld over aanvoervolumes tijdens bijzondere (piek)momenten zoals feestdagen, zomerse barbecueperiodes en acties.

Contact

LEI Wageningen UR
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
www.wageningenUR.nl/lei

Huib Silvis
E huib.silvis@wur.nl

Dit project is gefinancierd door
ministerie van Economische
Zaken (BO-20-0014-026).

